

מתניתין:

שער בכור בעל מום שנשר ממנו בעודו בחיים, (17) והניחו בחלון מפני שאסור הוא בהנאה מחיים, וחשב ליהנות ממנו לכשיחטנו, (18) ואחר כך שחטו:

עקביא בן מהלאל מתיר את השער בהנאה לכהן. (19)

וחכמים אוסרין משום גזירה שמא ישנהו כה-ב יבוא לידי איסור גזיה ועבודה. ועקביא לא

"חלב". או משום שנאמר "תזבח ואכלת", אין לך בהן היתר אלא משעת זביחה ואילך, אבל לא גזיה וחלב שהן הנאות מחיים.

ב. צמר שנתלש או שנשר מהם, הרי הוא אסור לכולי עלמא כל זמן שלא מתו או נשחטו. וטעם איסור זה אם הוא מן התורה או גזירה דרבנן מחלוקת ראשונים היא, וכמבואר בהערות שעל הסוגיא.

ג. משנתנו עוסקת בדין השער שנשר מן הבכור או שנתלש ממנו בחיים, ושחטו את הבכור או מת, כיצד דין השער, ובדבר זה נחלקו תנאים במשנתנו.

זביחה ואילך ולא גזיה וחלב שהן הנאות מחיים. ולפי הדרשה השניה הרי ודאי מסתברא שחלב וגזיה שוים, וכשם שהחלב עצמו אסור — כמו שכתבו הראשונים להוכיח מסוגיית הגמרא לעיל ו ב — כך גם הגזיה עצמה אסורה. אך התוספות כתבו כאן שאיסורו הוא מדרבנן, ומטעם גזירה שמא ישנהו מלשוחטו כדי ליהנות ממנו, ויבוא לידי איסור גזיה ועבודה, אבל מדאורייתא מותר "וזה דדרשינן לעיל דף טו "תזבח" ולא גזיה, היינו: "תזבח" ולא תגזו". ותבואר עוד שיטתם בהערות שבהמשך הענין.

19. א. אבל אם מת מאליו, אפילו עקביא בן מהלאל מתיר לדעת רבי יהודה, כמבואר לקמן כו א.

ב. כתב מהרי"ט אלגאזי [מב א]: בכולה שמעתין מוכח דמודה עקביא דקודם שחיטה אסור. ובראשית בכורים הוכיח כן מלשון המשנה "והניחו בחלון", ומשמע, דזה אף לעקביא, שהרי לשם כך הניחו בחלון משום שאסור ליהנות בו, וכמבואר לעיל. [וביותר מדוקדק כן בעדיות ה ו: "הוא (עקביא) היה

17. לאו דוקא בנשר מאליו נחלקו, אלא גם כשתלש בכוונה נחלקו עקביא וחכמים, כמפורש בבברייתא ובגמרא לקמן כו ב.

18. א. על פי תוספות לקמן כו א ד"ה בכור. ורבינו גרשום כאן, וכן מצינו בבברייתא לקמן כו א: יניחנו בחלון שמא יש תקוה [שאם] שחטו מותר.

ב. ביאר בתוספות יום טוב, שחלון זה אינו כשאר חלונות שהם מעבר לעבר, אלא פתוח הוא כלפי פנים בלבד, והוא מיועד להנחת חפצים, ראה שם.

ג. טעם איסור ההנאה מחיים נראה מדברי רבינו גרשום כאן — וכמו שכתב בראשית בכורים — שהוא מדאורייתא, ומשום שבכלל איסור גזיה שאסרה תורה בפסולי המוקדשין ובבכור, ליהנות מן הגזיה. וכן הבין במנחת ברוך סימן פה בדעת הראב"ד בפירושו לעדיות ה ו. ומהרי"ט אלגאזי מב א, צידד מסברא כשיטה זו, שהרי לעיל טו גבי פסולי המוקדשין, מובאים שתי דרשות לאסור גזיה וחלב "תזבח ולא גזיה" "בשר ולא חלב", או משום שנאמר "תזבח ואכלת" אין לך בו היתר אלא משעת

(1) גזר.

דברי רבי יהודה.

אמר לו רבי יוסי לרבי יהודה: לא בזה התיר

עקביא בן מהלאל. כלומר, כדמסקינן בגמרא, לא באופן ששחטו עקביא התיר וחכמים אסרו, כי אם שחטו אפילו חכמים מתירים.

עצמה בפסולי המוקדשין [כעין מה שאסרה תורה את החלב], והשחיטה מתרת אף את מה שנשר, כסברת רבינו גרשום והראב"ד. ולשיטת החזון איש שאיסורו מחיים הוא משום דמחיים החשש גדול יותר ומודה בו עקביא, יש לעיין: למה דוקא בשחיטה מתיר עקביא ולא במיתה, כיון שהוא אינו גוזר אלא מחיים.

ולכאורה היה אפשר לומר, שבאמת החילוק לעקביא בין מחיים לאחר שחיטה אינו משום שהחשש גדול יותר מחיים, אלא גזירה אחת היא, רק שהגדר הוא שאסרו את הגיזה כמו את החלב, ולכן סובר עקביא שלאחר שחיטה הוא מותר, וכסברת רבינו גרשום והראב"ד, וקצת נראה כן מדברי הראשית בכורים. ולפי פירוש זה מה דאמרינן בגמרא שעקביא לא גזר, היינו דוקא שלא גזר לאחר שחיטה.

1. תוספת ביאור:

מה שנתבאר בפנים שטעמם של חכמים הוא משום גזירה, הוא על פי רש"י שכתב כן על פי הגמרא בסמוך שנחלקו חכמים ועקביא בגזירה זו. וכן פירש הראב"ד בפירושו לעדיות.

והנה לדעת הסוברים שמחיים אסור הוא מן התורה, מודים חכמים לעקביא שבשחיטה הוא מותר, אלא שאסרו מדרבנן אפילו לאחר שחיטה משום גזירה, וכמו שכתב רש"י והראב"ד בפירושו לעדיות.

ולדעת התוספות שהאיסור מחיים הוא מדרבנן, הנה לשיטת החזון איש שיש חילוק בגזירה בין מחיים ובין לאחר שחיטה, חלוקים חכמים עם עקביא שהוא אינו גוזר אלא מחיים,

מתיר שער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך שחטו, וחכמים אוסרין].

וקשה: הניחא אם יש איסור דאורייתא בהנאה מן הגיזה, אבל להתוספות שהוא משום גזירה, הרי מבואר בהדיא בגמרא שעקביא לא גזר שמא ישנהו! ובחזון איש כא י כתב, דמחיים שייך טפי גזירה שמא ישהה. וראה עוד באות ג.

ואולם מהרי"ט אלגאזי [מב א ד"ה ודוחק] כתב שדוחק לחלק בזה, ויצא לידון בדבר החדש, שאיסורו מחיים הוא מטעם קנס על שעבר על איסור גיזה, ולא פלוג רבנן ואסרו אף באופן שנשר מאליו.

ג. בטעם שהתיר עקביא לאחר שחיטה מבואר בגמרא שהוא מטעם שלא גזר שמא ישנהו. ואולם לשיטת הסוברים שמן התורה אסור מחיים, קשה: איך הותר לאחר שחיטה מה שנשר מחיים!?

וביאר רבינו גרשום: כי היכי דהשחיטה מתרת הכל בשר ועור וצמר שעליו, הכי נמי מתרת שיער שנשר. ולשון הראב"ד [בפירושו לעדיות עדיות ה ו], הוא: מיגו דמהני היתר חכם לעורו ובשרו וצמר לאחר שחיטה, אהני נמי לצמר, ואף על פי שנתלש ממנו מחיים.

ומהרי"ט אלגאזי לשיטתו בדעת התוספות שאיסורו מדרבנן ומשום קנס, ביאר: כי לאחר שחיטה כבר היה יכול ליהנות בלאו הכי, וכדאמרינן לענין מטיל מום בכור שאסור לו לשוחטו משום קנס, ומכל מקום אם נולד בו מום אחר מותר הוא לו, כיון שבלאו הכי היה ניתר במום.

ויש שפירשו, שאם כי טעם הגזירה משום קנס, גדר הגזירה הוא שאסרו הנאה אף מהגיזה

כששחטו:

את שנראה מן הגיזה, היינו דכשגוזז את הצמר, גם הגיזה המדובבלת נראית כחלק מן הגיזה, הרי הוא מותר בשחיטה אף לדעת חכמים וכאילו לא נשר כלל — (3)

ואת שאינו נראה מן הגיזה, היינו שניכר בו שהיה תלוש מתחילה, הרי זה אסור כשיטת חכמים.

אלא במה נחלקו: בשיער בכור בעל מום שנשר, והניחו בחלון, ואחר כך מת מאליו, בזה עקביא בן מחלאל מותר, וחכמים אוסרין. (2)

הבבא הבאה היא כשיטת רבי יהודה, וכמבואר בגמרא.

שער המדובבל שבכור, היינו: צמר שנחלש מן העור בעוד הבכור בחיים, ואולם עדיין מסובך הוא בשאר הצמר שעל גבי הבכור

רבינו גרשום.

ולשיטת מהרי"ט אלגאזי בדעת התוספות, דמחיים איכא איסור משום קנס ואף עקביא מודה בזה כמבואר בדבריו, יש לעיין: למה מותר הוא אפילו לאחר מיתה, דבזה הרי לא שייך סברת מהרי"ט דבלאו הכי היה מותר, שהרי אדרבה השער נקבר עמו כמבואר ברש"י שבגמרא!?

ולשיטת החזון איש בדעת התוספות, דמחיים מודה עקביא, משום שמחיים יש לחוש יותר, ניחא סברת עקביא שהתירו אף לאחר מיתה, כי הוא אינו חושש לשמא ישהנו רק מחיים, ולא לאחר שחיטה ולא לאחר מיתה.

3. לכאורה יש להוכיח מכאן, כפי הפירוש שנתבאר בהערות לעיל, שבאמת עקביא אף הוא גוזר שמא ישהנו, ולכן אסור הוא מחיים, אלא שלאחר שחיטה מתיר הוא משום שגדר הגזירה הוא איסור הנאת גיזה מפסולי המוקדשין, והשחיטה מתרת את האיסור. ולפי זה יש לפרש בדעת חכמים שהם אינם סוברים כלל שהשחיטה יכולה להתיר את מה שנשר כבר, ולזה סוברים חכמים דמכל מקום מה שנראה מן הגיזה דינו כמחובר שהשחיטה מתרת אותו. אבל לפי פשוטו צריך להבין מה טעם יש להתיר את אלו.

והם גוזרים אף לאחר מיתה. ואילו לשיטת מהרי"ט אלגאזי בדעתם, כולם מודים שמחיים יש לאסור מטעם קנס ולאחר שחיטה יש להתיר, אלא שחכמים גזרו גזירה חדשה, ועקביא לא גזר.

ואולם ברבנו גרשום מתבאר שלא כדברי רש"י והראב"ד, שכתב: וחכמים אוסרים, הואיל ונשר מחיים בפסולי המוקדשין אסורין בגיזה ועבודה. ומשמעות לשונו היא, שטעמם של חכמים הוא משום שהם אינם סוברים את סברתו של עקביא, שהשחיטה מועילה להתיר גם את איסור הגיזה שכבר נשרה מן הבהמה, [וכפי שפירש בדעתו רבינו גרשום לעיל]. אלא שבפשוטו דבריו הם נגד דברי הגמרא שנחלקו בגזירת חכמים, וצריך תלמוד.

2. תוספת ביאור:

לדעת הסוברים שמחיים אסורה הגיזה מן התורה, יש לעיין: למה מותר הוא לאחר מיתה!?

ובמנחת ברוך סימן פה כתב [לפי דעת הראב"ד שאיסורו הוא מדאורייתא, להבנת המנחת ברוך], שאיסור זה אינו אלא לפי רבי יהודה בדעת עקביא, אבל לדעת רבי יוסי באמת מתיר עקביא אפילו מחיים. וכן צידד לומר בראשית בכורים ד"ה ע"י בפי' לפי פירוש

גמרא:

לא בזה — בשחטו — התיר עקביא וחכמים אוסרין. כלומר, לא בזה אסרו חכמים, אלא בשחטו דברי הכל — ואפילו חכמים — שרי, כי פליגי חכמים על עקביא בן מהללאל ואסרו — במת מאליו. וכאשר נתבאר במשנה.

אמר רבי אסי אמר ריש לקיש:

מחלוקת עקביא וחכמים — היינו: עד כאן לא התיר עקביא, אלא — בשכבר התירו מומחה ויכול לשוחטו ואחר ההיתר נשר השיער, דמר חכמים סבר: אף שכבר ראוי הוא לשחיטה, גזרינן לאסור, משום שאם היינו מתירים את השער שנשר דלמא אתי לשחוייה [להשהות את הבכור ולא לשוחטו] כדי שיהא השער נושר הימנו, ובין כך וכך יבוא בו לידי איסור גיזה ועבודה, (6) ומר עקביא סבר: לא גזרינן שישהה בהמה הראויה לשחיטה משום השער הנושר. (7)

שנינו במשנה: אמר לו רבי יוסי: לא בזה התיר עקביא בן מהללאל, אלא בשיער בכור בעל מום שנשר, והניחו בחלון, ואחר כך מת מאליו, בזה עקביא בן מהללאל מתיר, וחכמים אוסרין:

משמעות לשון המשנה הוא: לא בשחטו התיר עקביא אלא במת הוא שהתיר, ולפיכך דייקנן:

מכלל דבשחטו אסר אף עקביא בן מהללאל, ורק במת מאליו הוא שהתיר. וקשה: השתא במת — שהשער המחובר לבכור אסור בהנאה וטעון קבורה — (4) שרי עקביא בן מהללאל את השער שנשר בעודו בחיים, שחטו — שהשער המחובר בו מותר בהנאה — מיבעיא שהשער שנשר מותר בהנאה! (5)

אלא הכי קאמר רבי יוסי:

4. נתבאר על פי רש"י ורבינו גרשום, וראה עוד לקמן כו א לגבי שער המחובר לבכור "דמיתה קאסרא ליה", וראה מה שהובא שם מתוספות בבבא קמא י א.

6. נתבאר על פי רש"י. והראב"ד בפירושו לעדיות ה ו כתב: גזרינן דילמא אתי לשחוייה להווא בכור לצורך גיזותיו, ומחיים ודאי אסור לגזו אותו ולעבוד בו. אי נמי, שהתורה אמרה "לפני ה' תאכלנו שנה בשנה", שאינו רשאי לשהותו יותר משנה בין בתם בין בעל מום, והכי איתא בכורות בהא, שמא יששה אותו לגדל צמרו לצורך גיזותיו.

7. א. פשטות הדברים נאמרו אליבא דעקביא — וכנראה מלשון הגמרא ומדברי רש"י — שמודה

5. [בפשוטו יש להבין, מה קל וחומר הוא זה, והרי אין אנו דנים באיסור הגיזה אלא משום גזירה שמא ישנה או מטעם קנס, ואם כן, למה פשוט יותר לאסור אחר מיתה ומשום שהשער שעליו אינו נותר, מאשר בשחוט שהשער נותר! ? ולכאורה מוכח מכאן כפירוש שנתבאר בהערות, שטעם ההיתר לאחר שחיטה הוא כעין סברת רבינו גרשום והראב"ד שהשחיטה היא שמתרת אף את השער שנשר, ואם כי איסורו הוא מטעם גזירה, מכל מקום גדר איסורו הוא איסור הנאת גיזה מפסולי המוקדשין, והשחיטה

אבל אם נשר השער כשעדיין לא התירו מומחה, דברי הכל אסור השער שנשר

ומשום גזירה שמא ישהנו.⁽⁸⁾

הוא באופן זה שאינו מותר. ולא מיבעיא לדעת רבי יהודה — שהלכה כמותו כמבואר לקמן כו א — נאמרו דברים אלו, אלא אף לרבי יוסי שעקביא מתיר בין בשחוט בין במת, מכל מקום מודה הוא שבלי התרת מומחה אינו מותר. כך מתבאר מדברי רש"י בעמוד זה בד"ה ורבי יהודה, ומסוגיית הגמרא דלקמן לימא כתנאי כפי שפירשה רש"י שם, ראה שם היטב.

עוד מתבאר מדברי הגמרא לקמן לימא כתנאי, ומדברי רש"י לקמן כו א ד"ה הא בעל מום, שדברי ריש לקיש לא נאמרו דוקא אליבא דעקביא, אלא אף חכמים אליבא דרבי יוסי המתירים בשחיטה מודים הם קודם התרת מומחה שהוא אסור. וראה בכל זה בלשון רבינו גרשום.

וכתב שם בד"ה ויש לומר, דהיינו, טעמא דמחיים כולי עלמא מודו דאסור מדרבנן מטעם קנס, וכפי שכבר נתבאר לעיל משמו. אלא שדבריו צריכים ביאור, דמכל מקום ראייה אין מסוגייתנו שאין האיסור מחיים מדאורייתא אלא מדרבנן, מאחר שהגזירה שכתבו התוספות אינה אלא לאחר שחיטה ורק לחכמים, ומחיים מטעם אחר אסור, ואם כן, דילמא איסורו מחיים הוא מדאורייתא!?

ב. מבואר מן הסוגיא שטעמם של חכמים הוא משום דגזרינן דילמא אתי לשהוייה, ועקביא אינו גוזר.

והנה במנחת ברוך סימן פה, כתב, דלרבי יוסי הסובר שמחלוקתם היא בלאחר מיתה ועקביא מתיר, בהכרח דאפילו מחיים מותר הוא מן התורה על כל פנים לעקביא, וכפי שנזכר לעיל משמו. ולפי זה מתבארים דברי התוספות בהוכחתם, ומשום שנקטו התוספות שדברי הגמרא כאן הם גם אליבא דרבי יוסי, ואף לשיטתו טעמם של חכמים משום גזירה הוא. ואם כן, לא קשה מה שהקשה מהריט"א דילמא לא אמרו טעם גזירה אלא לאחר שחיטה, שכל זה ניחא אם היתה הסוגיא כרבי יהודה, דבזה יש לומר דמחיים אסור מדאורייתא, והותר האיסור בשחיטה, ולאחר שחיטה אוסרים חכמים מטעם גזירה, אך לרבי יוסי אם היה איסור מן התורה שוב ממילא שאף לאחר מיתה היה אסור לחכמים, ולמה הצרכנו לומר שטעם חכמים הוא משום גזירה, אלא ודאי שאין בזה איסור תורה כלל. [וראה סגנונו של המנחת ברוך בהבנת דברי התוספות].

וכתבו התוספות: כולה הך שמעתא מוכח דגיזת פסולי המוקדשין [או בכור בעל מום שדינם אחד] שרי מדאורייתא [קודם שחיטה], ואפילו רבנן דאסרי, מפרש בגמרא [כאן, וראה עוד לקמן כו א גבי בכור תם], גזירה דילמא אתי לשהוייה. והאריכו לבאר שמן התורה לא נאסרה אלא מעשה הגיזה אבל השער עצמו מותר.

ומהרי"ט אלגאזי [מב א] תמה על הוכחת התוספות מסוגייתנו: יש לדחות, דעד כאן לא אמרינן דרבנן אסרי משום גזירה אלא דוקא לאחר שחיטה, דמן התורה לכולי עלמא השחיטה מתרת אפילו הצמר שנשר מחיים דמגו דאהני שחיטה להתיר צמרו המחובר לו, אהני נמי להתיר צמרו, אבל לעולם דמחיים אסור מן התורה. דבהכי ניחא מה שלא נחלקו רבנן ועקביא כי אם בהיתר דאחר ששחטו, ואם איתא דמדאורייתא מחיים נמי מותר צריך טעם אמאי

8. ביאר רש"י: דברי הכל אסור, דהוה ליה כתם, ובתם אפילו עקביא מודה, כדאמרינן לקמן: דאי

מתיר רב ששת מהא דתניא:

בעלי מומין האסורין בהקרבה על המזבח, אוסרין בתערובת בכל שהיא, שאם נתערב בעל מום אפילו באלף תמימים כולן אסורים בהקרבה על המזבח.

ורבי יוסי אומר: יבוקר [ייבדק], ומפרש לה ואזיל.

והוינן בה: מאי "יבוקר"? אילימא יבוקר אותו בעל מום אם איתיה, ולישקליה, והנך לישתרי, שמא תאמר לפרש: יבקר עד שימצאו את בעל המום, ומשימצאוהו יותרו האחרים. כך אי אפשר לומר, שהרי:

מכלל דתנא קמא אומר: לא יבוקר, וכי תאמר שעל זה חלוק תנא קמא וסובר שלא יבוקר, ואף אם ימצאו בעל מום לא יהיו השאר מותרים! (9)

ואמר רב נחמן אומר רבה בר אבוחה לפרש:

הבא בניזת בכור בעל מום. כלומר, בגיזת בכור שנשרה בעודו בחיים ואחר כך נמצא על ידי חכם שהוא בעל מום עסקינן, שנתערבו — קודם ששחט את הבכור — בגיזי חולין, ושוב שחטו. ובאור מחלוקתם הוא:

כולי עלמא סברי כחכמים, ומאן תנא קמא? רבי יהודה היא, דאמר: אפילו בשחטו אסרי רבנן.

ורבי יוסי לטעמיה, דאמר: בשחטו שרו רבנן —

וקתני "יבוקר", מאי לאו יבוקר במומו לחכם, אי מום קבוע הוא שרי.

היינו דכך הוא פירוש הברייתא: גיזי בכור שנשרו ועדיין לא ביקרם חכם לידע אם יש בהם מום, שנתערבו בגיזי חולין. רבי יהודה אומר: אין להם תקנה בשחיטת הבכור, כיון שאף אם ישחוט את הבכור יהיו אסורים בהנאה. ואילו רבי יוסי סובר: יבקר החכם את הבכור, ואם ימצא בו מום קבוע ישחוט את הבכור, וממילא יהיו מותרים הכל, שהרי אפילו חכמים מודים שאם שחטו לבכור מותר מה שנשר ממנו בעודו חי.

הרי למדנו: התירו חכמים בשחטו אף על גב שלא התירו מומחה אלא לאחר שגזז את הצמר, שהרי אמרינן "יבוקר" עכשיו. ומאחר שלחכמים אליבא דרבי יוסי המתירים רק בשחיטה, מותר השער אף שנשר קודם שהתירו מומחה, הוא הדין שלעקביא בין בשחט ובין במת הרי הוא מותר אפילו שנשר קודם שהתירו חכם. (10)

יש לחוש שמא מצאו אחר ואת בעל המום לא מצאו.

10. נתבאר על פי לשון רש"י שכתב: ומדרבנן בשחטו אין חילוק, לעקביא נמי במת אין חילוק בין התירו ללא התירו, דהא עקביא לא מפליג בין מת לשחוט.

ולשון רש"י בזה הוא לפי רבי יוסי שמתיר

אמרת שרי צמר, אתי לשהוייה שלא יקריבנו, ונוח לו בכך שבין כך ובין כך יפול בו מום ומפקע ליה מקדושת מזבח. ועוד, דכיון דלא התירו מומחה קודם נשירה אכתי לא הוה ביה צד היתר.

9. בהמשך הסוגיא דוחה הגמרא, שאין זה מוכרח שבמציאת בעל המום יותרו האחרים, כי

היא.

וחכמים אומרים: בודק עד שמוגיע לסלע כי מאחר שקשה הוא ודאי לא נעשה שם קבר, או עד שיגיע לקרקע בתולה, היינו קרקע קשה שעדיין לא נעבדה.

ואף כאן, כיון שידוע היה שבהמה אחת בעלת מום היא, אף על פי שבדקנו את כל הבהמות ואין כאן בהמה בעלת מום, הרי כולם אסורין, שהרי בהכרח היה כאן בעל מום. ואילו לדעת חכמים "יבוקר", ואם לא תימצא בהמה בעלת מום, הרי כולן כשרים למזבח.

ורב אסי אמר רבי יוחנן לפרש את מחלוקת רבי יוסי ורבי יהודה בברייתא:

לעולם בבהמה בעלת מום שנתערבה, ומחלוקת בכגון שבדק ומצא בהמה אחת שהיא בעלת מום, ומחלוקתם היא: אם אנו תולים שזו היא הבהמה שאבדה, או שאנו חוששים שמא אחרת היא, ואותה שנאבדה עדיין לא נמצאה. וקמפילגי רבי יוסי ורבי יהודה בפלוגתא דרבי ורבי שמעון בן גמליאל, דתניא:

שדה שאבד בה קבר, הרי הנכנס לתוכה טמא. נמצא בה קבר — לאחר שאבד בה — ופינהו, הרי הנכנס לתוכה טהור, שאני אומר: הוא קבר שאבד, הוא קבר שנמצא, והרי פינהו.

דברי רבי.

אמר רבא: לא כאשר פירשת שיבקר החכם עכשיו לאחר הגיזה את הבכור, כי באופן זה לא יועיל להתיר. אלא: יבוקר [ייבדק] אי התירו מומחה קודם שגזז את השער, אין ישחטנו ויתרו הגיזות, ואי לא התירו מומחה קודם שנשר לא יועיל לו שחיטתו.

כי סליק [כשעלה] רבין מבבל לארץ ישראל, אמרה לשמעתא [לפירושו של רב נחמן בברייתא] קמיה דרבי ירמיה!

אמר רבי ירמיה: בכלאי טפסאי, משום דיתבי בארעא דחשוכא אמרי שמעתא דמחשכין [אנשי בבל הטפשים, משום שמקום מושבם הוא בארץ חשוכה אומרים הם שמועות חשוכות], וכי לא שמייע להו [וכי לא שמעו בני בבל] הא דאמר רבי הייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

מחלוקת שנחלקו רבי יהודה ורבי יוסי בבעלי מומין שנתערבו לא מיירי בגיזות כלל אלא בבעלי מומין שנתערבו, ובכגון שבדק ולא מצא מום בשום בהמה, אם סומכים על בדיקתו להתיר את כולם. וקמפילגי רבי יהודה ורבי יוסי בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן, דתנן במסכת נדה סא א:

גל טמא [שהיה שם כזית מן המת] שנתערב בין שני גלים טהורים, ובדקו את שלשתן ומצאו טהורין, כולן טמאין, שהיה רבי מאיר אומר:

כל דבר שהוא בחזקת טומאה, לעולם הוא בטומאתו, עד שיתודע לך הטומאה היכן

שאיין חילוק בין התירו ובין לא התירו. וכל שכן הוא, שהרי שיטת עקביא אליבא דרבי יהודה, היא שיטת חכמים אליבא דרבי יוסי.

עקביא אף במת, ופירש כן משום שהראיה היא מרבי יוסי. ברם הוא הדין שיש לפשוט אליבא דרבי יהודה הסובר שעקביא מתיר רק בשחוט,

סומכים על הבדיקה, כי בעל מום להיבא אזיל [להיכן הלכה בעלת המום]!! ואף רבי יוסי לא היה סומך על הביקור והבדיקה.

ומפרשינן טעמא דאידיך, היינו רבי חייא בר אבא, הסובר שלפי חכמים סומכים על בדיקת כל הבהמות ממום לשיטת חכמים: כי אימר, מום עובר הוה ואיתסי [ונרפא].

עוד מפרשת הגמרא: ורבי חייא בר אבא מאי טעמא לא אמר כרב אסי שפירש את מחלוקתם בכגון שאיתר בעלת מום אחת על ידי ביקור?

אמר לך רבי חייא בר אבא: אפילו רבן שמעון בן גמליאל שאינו סובר גבי קבר "הוא קבר שאבד הוא קבר שנמצא" מודה שגבי בעלת מום אומרים "היא בעלת מום שאבדה היא בעלת מום שנמצאת", כי בשלמא שדה הרי דרכה למיקבר בה [דרך לקבור בה], ולכן אמרינן: כי היכי דקבר בה האיך, קבר אינש אחרינא [כשם שקבר זה שכרה את הקבר הראשון, כך יש לומר שאחר קבר בה אף הוא, והקבר שנמצא הוא הקבר שכרה השני].⁽¹¹⁾

אלא קדשים, כיון דבדקו לן וקיימי, וכי דרכיהו למיפל בהו מומא!!? כיון שבדוקים היו הבהמות ממום קודם שנתערבו,⁽¹²⁾

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין אנו אומרים הוא קבר שאבד הוא קבר שנמצא, אלא חיישינן שמא אחר הוא, והקבר שאבד עדיין לא נמצא, ותיבדק כל השדה כולה.

ואף כאן, לדעת חכמים כיון שבדק ומצא בעלת מום אחת, אין חוששים שמא אחרת היא ועדיין מעורב בין הבהמות בעלת מום, וזו היא שיטתו של רבי יוסי המתיר ואמר "יבוקר" והיינו עד שתימצא בעלת מום. ואילו רבי יהודה סובר כרבן שמעון בן גמליאל, שאין די אם ביקר ומצא בעלת מום אחת, עד שיבדוק את כולן.

שואלת הגמרא: ורב אסי — שפירש בכגון שמצא בעלת מום אחת — מאי טעמא לא אמר כרבי חייא בר אבא, שפירש את מחלוקתם בכגון שביקר את כולן ולא מצא בהמה בעלת מום.

אמר לך רב אסי: באופן זה אף חכמים — הסומכים על בדיקת כל הגלים מטומאה — מודים שאין די בבדיקת כולן ממום, כי בשלמא גבי טומאה, כיון שבדקנו ואין כאן טומאה אימר בא עורב ונטלה לטומאה, בא עכבר ונטלה לטומאה —

אלא הכא כשהיתה ודאי בעלת מום בתערובת ולא נמצאה, מודים חכמים שאין

שהקבר שאבד הוא הקבר הנמצא אלא קבר אחר הוא. והגדר בזה יתבאר בהערה על המשך הסוגיא.

12. נתבאר על פי רבינו גרשום. והיינו, שבהכרח בדקו אותם שהרי טעונות הן ביקור ממום, והיינו שאמרה הגמרא לשון "אלא קדשים". ויש ללמוד מזה, שאילו לא היו

11. הלשון בפנים מדוקדק, שסברת רבן שמעון בן גמליאל היא, שאנו אומרים: הקבר שנמצא הוא קבר אחר, והקבר שאבד עדיין לא מצאנוהו. אבל אילו היה לנו ברור שזה הקבר שאבד שוב לא היינו חוששים שמא נקבר בה עוד אדם. וכאשר כן היא משמעות הברייתא, דרבי סובר "הוא קבר שאבד הוא קבר שנמצא" ומשמע דרבי שמעון בן גמליאל סובר: אין הכרח

שמנגחים הם זה את זה שכיח בהם מום.⁽¹³⁾

מיתבי — לריש לקיש הסובר, שאם לא התירו מומחה הרי הוא אסור לכולי עלמא — מהא דתניא:

התולש או שנתלש מאליו⁽¹⁴⁾ **צמר מבכור**

ועכשיו נמצאה בעלת מום אחת שיש לתלות שהיא זו שנתערבה, וכי דרך הוא שיפול מום בבהמות, עד שנחוש שאף באחרות נפל מום].

ומפרשין טעמא דאיך היינו רב אסי: אכן **אגב דמנגחי אהרדי שכיח בהו מומא**, כיון

וביאר שם האחרונים, שאילו לא היתה מעוברת וידענו בארוס שבא עליה אין אנו אוסרים אותה, מחשש שהפקירה עצמה אף כלפי אחרים. ורק כשמעוברת לפנינו ואנו דנים עיבור זה מהיכן הוא, בזה אנו אומרים: אם כי ידענו שבא עליה ארוס, אין זה בהכרח שזו היא הביאה שממנו נתעברה, ושמה מאחר נתעברה. וראה מה שכתב בשי למורא הובא באהל משה.

14. כתבו התוספות: במסקנא דשמעתין מפרש, דלאו דוקא תולש, דהוא הדין נתלש, ולא נקט "תולש" אלא משום סיפא [דברייתא זו המובאת לקמן כו א] דתני בה "תולש" משום רבותא דעקביא. והיינו דבסוף הסוגיא [כו ב], צידדה הגמרא מתחילה לפרש דדוקא תולש בכוונה הא נתלש שרי, ולפשוט מזה ספק שנסתפקה הגמרא, ודחה הגמרא את פשיטות הספק ומפרשת דלאו דוקא תולש. [ויש להעיר, דלכאורה אין כאן מסקנא לפרש כן, אלא שהגמרא דחה את הפשיטות כי שמא הפירוש הוא כן. אבל מן הסוגיא כאן — לפירושו הראשון של רש"י בטעם שצריך היתר מומחה קודם נשירה — מוכח דתולש לאו דוקא, שהרי הנידון בסוגיא כאן אם בשער שנשר צריך התרת מומחה, אינו אלא משום שהוא כמו תם, שבו אוסר עקביא אפילו נתלש, והרי המקור שאכן סובר כן עקביא הוא מבריייתא זו, וכמו שמבואר ברש"י לעיל ד"ה דברי הכל אסור, ואם אין כוונת הבריייתא אלא לתולש דוקא, הרי מבואר בהיפוך שבנתלש מאליו מותר אפילו בתם].

בדוקות הבהמות ממום, היינו אוסרים את כולם, אף שנמצאת אחת שיש לתלות שהיא המעוברת.

13. הנה הדבר פשוט, שאילו לא היה מתערב כאן בעל מום, היו הבהמות כשרות להקרבה, אף שעומדות הם ביחד ומינגחי אהרדי, שאם לא כן למה לי נתערב בעלת מום, ומכל מקום השתא חיישינן שמא נפל בהם מום. [ובאהל משה הביא בשם שי למורא, שהקשה: הרי אין פוחתין משה טלאים מבוקרים בלשכה הטלאים שבמקדש, הרי שאין חוששים דמינגחי אהרדי].

ואולם הגדר הוא, שאילו לא היה מתערב בעלת מום אין לנו להסתפק שמא נפל בהם מום כי מהיכי תיתי, [ובאהל משה הביא בשם המנחת חינוך שביקור אינו מעכב]. אבל אם נתערב בהם בעלת מום, אלא שמצאנו בעלת מום אחת ואנו באים לומר שהיא זו בעלת המום שנתערבה, בזה אנו אומרים שאין הדבר מוכרח, ואפשר שזו שמצאנו היא בעלת מום אחרת, ובעלת המום שנתערבה עדיין לא נמצאה. והוא הדין גבי קבר, אין חוששים אלא שמא זה הקבר שנמצא של אחר הוא, כיון שקוברים בו אחרים, אבל אילו היה קבר זה ברור לנו שהוא הקבר שנמצא, לא היינו חוששים שמא קבר בה גם אחר, וכפי שנתבאר בהערה לעיל.

וכעין זה מצאנו באחרונים בהא דאמרינן ביבמות סט ב גבי ארוסה שנתעברה, שאם כי ידענו בארוס שבא עליה, אין אנו תולים את העובר בו [ואינו ממזר], אלא אמרינן "מדאפקרה נפשה כלפי ארוס, אפקרה נפשה לגבי אחריני",

שנולד בו מום, אם שחטו הרי הוא אסור.

בכור בעל מום שתלש ממנו⁽³⁾ ואחר כך מת, עקביא בן מהללאל מתיר, וחכמים אוסרים, זו היא דעת תנא קמא.⁽⁴⁾

אמר רבי יהודה:

לא בזה שמת התיר עקביא בן מהללאל, כי אם מת אפילו עקביא אינו מתיר, אלא בשער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך שחטו, בזה בלבד עקביא בן מהללאל מתיר, וחכמים אוסרין, וכפי שאמר רבי יהודה במשנתנו.

אמר רבי יוסי: מודה אבא [אבי] ששמו חלפתא — אף שהוא מן החכמים החולקים על עקביא — בזה ששחטו שהוא מותר —

אבל [באמת]⁽⁵⁾ בייחוד [ובבירור] אמרו חכמים: יניחנו לשער שנשר בחלון, שמא יש

תם, אף על פי שנולד בו מום ושחטו, הרי הוא אסור, ואפילו לדעת המתיר בשער שנשר מבעל מום ושחטו, כי בכור תם גזרינן יותר שמא ישנהו.⁽¹⁵⁾

ומשמע: טעמא דתם, דוקא משום שנתלש השער מן הבכור בעודו תם הוא שאסור —

כ-א הא אם תלש מבכור בעל מום — דומיא דתם שלא התירו מומחה — שרי אף על פי שלא התירו מומחה בשעה שנשר, וקשיא לריש לקיש! ⁽¹⁾

ומשנינן: לאו דוקא "תם" אסור, אלא: תנא, כל היכא דלא התירו מומחה "תם" קרי ליה [עד שלא החזיקו מומחה לבעל מום, קורא לו התנא "תם"].⁽²⁾

לימא דברי ריש לקיש כתנאי היא?

דתנאי: התולש צמר מבכור תם, אף על פי

הסוגיא, ולכאורה משמע משם לביאורו של רבא, דכעקביא היא, ראה שם.

2. ביאר רש"י: ומאי "אף על פי שנולד בו מום", אף על פי שנראה אחר כך לחכם ואמר מום קבוע הוא.

3. כתבו התוספות שלא הזכיר "והניחו בחלון" [כשם שנזכר במשנה], כי רשע הוא ודעתו ליהנות לאלתר, ורק בנשר מאליו קתני והניחו בחלון, שמניחו שם להשתמש לאחר זמן.

4. בפשוטו היינו דעת רבי יוסי שבמשנתנו ובהמשך הברייתא, ולקמן מפרש במאי פליגי.

5. על פי רש"י, והביא דוגמא לזה מעירובין לח א. ורבינו גרשום הביא דוגמא מן התורה "אבל

15. על פי רש"י לעיל ד"ה דברי הכל אסור: בתם עקביא מודה כדאמרינן לקמן, דאי אמרת שרי צמר, אתי לשהוייה שלא יקריבנו, ונוח לו בכך, שבין כך ובין כך יפול בו מום, ומפקע ליה מקדושת מזבח. וכן לדעת רבי יוסי שאפילו רבנן מתירים בשחיטה, מכל מקום בתם אוסרים הם אפילו כששחטו.

ומתבאר, שבלי גזירת חכמים היה מותר — לאחר שנפל בו מום ושחטו — הצמר שנשר מבהמה הקדושה קדושת הגוף. וכן מבואר בהמשך הסוגיא בהדיא, גבי צמר שנשר מעולה תמימה, שהנידון לאוסרו הוא רק משום גזירה. וראה שם בשם החזון איש.

1. כתב רש"י: הא בעל מום שרי, ורבי יוסי היא דאמר בשחטו שרו רבנן, אי נמי עקביא היא. וראה המשך ברייתא זו ופירושה בהמשך